constituit regnum tuo deo
nō c.. respiciat eius mea
[illegible] V. cum exaudiret
[illegible] meus super me te
[illegible] exaudi me dn̄e deus
meus V. Qui in tribulatione
[illegible]abit a invocans fuco
ego autem in mea ora spavi
Require vsqz fra ij̄ Invitatorium
Adoremus dn̄m qui nos
redemit pacem venite ps.
Pange lingua Quere an
Nolite flere mortuum
neque lugeatis super eum
[illegible] plangite eum qui
egreditur quia non revertetur
ultra nec videbit terram
nativitatis sue. Quia hec
dicit dominus ad Sellum filium
Iosie regem Iuda qui
regnavit pro Iosia patre
[illegible] R. Exaudi
[illegible]tem tuam ... tuo qm
[illegible] exaudi me
V. Eripe me dn̄e ab homine
... recessit ... eius
... fuerit de templo ...

pt [illegible] qd qd ex illo
non est. in tenebris [illegible]
qd [illegible] verba dei in altitudine
cordis [illegible] [illegible]
git unde sit. Tu [illegible]
In te iactatus sum ex utero
de ventre matris mee deus
meus es tu ne discedas a me
quoniam tribulatio proxima est et non est qui
adiuvet. R̄. Erue a framea
deus animam meam et de ma-
nu canis unicam meam. Quoniam
Vide domine afflictionem [illegible]
meam quoniam erectus est ini-
micus meus. A. In tribulatione
invocavi dominum et exaudivit
me in latitudine. Iudicasti domine
causam meam defensor vite
mee domine deus meus. An.
Popule meus quid feci tibi
aut quid molestus fui tibi responde
mihi. V̄. Numquid redditur
pro bono malum quia foderunt

[illegible]

ẽ ana
ga a n
tiam
litatem
a mea
Et ac
tum p
a Et
meau
nita
B.
a sun
Fx
tentu
Ve
anul
E
mc tu
ngi
a am
brtam
a dia
fiet cg
ij a in

Varia opuscula prout in Indice.

Epistola Rabi Samuel ad alium Rabi.
Tractatus de natura Turcarum.
Isidorus contra Judaeos
Hieronymus de scriptoribus Ecclesiasticis.
Disputatio inter Clericum et militem.
et Libellus de Regimine Rusticorum

Isto dialogo quondam [illegible]
anno 1550.
[illegible] 80 annos
[illegible] impressus est

Disputacio īter clericū ⁊ militē sup potesta
te prelatis ecclesie atq; principib; terraꝝ cō
missa sub forma dyalogi incipit feliciter.

Clericus sermonis sui exordium sub
hac forma posuit dicēs. Miror op
time miles paucis diebꝫ tēpoꝝ mu
tata. sepultam iusticiam. euersas le
ges. iura calcata. Miles. Grandia verba sūt
ista et ego laycus qui q̄uis paucas puer didi
cerim lr̄as non tamen ad ꝓfundū veni vt tam
alta verba a me possint intelligi Et ideo vene
rāde clerice si meū desiderās habere colloquiū
planiorem oportet accipere stilum Clericus
Etate mea vidi ecclesiā ī honore magno apud
reges prīcipes ⁊ nobiles vniūsos haberi ⁊ nūc
video econtra miserāda. Ecclesia facta ē vobis
omnibꝫ preda exigunt a nobis multa dantur
nulla. si nostra bona nō damus rapiunt a nob
conculcantur iura nostra libertates effringunt
Miles. Non facile credā regem cuius cōcili
um sūt clerici īiuste agere vobiscum aut apud
eos perire ius verū Clericus. ymmo certe cōtra
omē ius iniurias innumeras sustinemus Mi
les Scire vellē quid vocatis ius Clericus Jus
voco decreta patrum ⁊ statuta romanorū pon
tificum Miles. Que illi statuunt si de tempo

talibus statuunt vobis possunt iura esse nobis
vero non sunt Nullus enim potest de hijs sta
tuere sup que constat ipsum dominium non ha
bere. Sic nec francorū rex potest statuere sup
imperiū nec impator super regnum Et quem
admodum terreni principes non possūt aliqd
statuere de vestris spiritualib⁹ sup que non ac
ceperunt potestatē sic nec vos de temporalib⁹
eoꝝ sup que non habetis auctoritatē Vnde fri
uolum est qcquid statuistis d temporalib⁹ sup
q potestatē n accepistis a do Vnde nup mic
hi risus magnus fuit. cum audissem nouiter
statutum esse a domino bonifacio octauo q ip
se est ꝛ esse debet sup omnes principatus ꝛ reg
na. Et sic facile potest sibi ius acquirere super
rem quamlibet cum nō restat nisi scribere quia
totum erit suum cum scripserit et sic totū erit
vestrū ꝛ vbi statuere nichil aliud est q sibi re
nē velle. Nichil ergo aliud erit ius habere q
velle non habet ergo nisi vt scribat. Hoc volo
ius esse cū voluerit castrū meum vel villam me
am agrū meum aut pecuniam et thesaurū ha
bere. Nec latet vos sapientē clericū ad qntum
vos deducat ista disputacio ridiculum Cleri
cus. Satis acute domine miles ꝛ versute ista
cōtra nos ꝑtulistis et ad hoc tota⁹ ꝑmōis vrā

series seu decursus quantum ipse intelligo ten
dit q dominus papa de vestris temporalibus
nichil potest statuere quia non constat eū sup
temporalibus vestris dominiū accepisse. Et si
nosipsi ex nostris velimus probare dictis aut
scripturis totum pro nichilo dicitis quia nos
trum scribere vt dicitis dominiū nobis aut po
testatē q aliūde nō venerat dare nō potuit. Sz
si cristianus vultis & catholicus verus esse nō
negabitis xpristum cunctorum omnium dominum
esse cui dictum est in psalmo ij. Postula a me
et dabo tibi gentes &c. de quo eciā scriptū est
quia ipse est rex regum & dominus dominanciū
Ista non sunt nostra sed dei verba nec nos ea
scripsimus sed ea misit dominus et spiritus
sanctus dictauit Et quis dubitat illum statue
re posse quem constat vniuersoꝝ dominū esse
Miles. Nullo modo diuine potestati vel do
minationi resisto q̄a cristianus sū et esse volo
et ideo si p diuersas scripturas ostenderitis sū
mos pontifices esse sup omnia temporalia do
minos. necesse est omnino reges et principes
sūmis pontificibꝫ tam i spiritualibꝫ q̄ in tem
poralibꝫ esse subiectos. Clericus. Facile est
ex supioribꝫ posse ostēdi Tenet enī fides nos
tra petrū apostolū pro se et suis successoribꝫ

institutū esse plenum vicarium ihesu xpristi et certe plenus vicarius idem potest quod et dominus eius cum nulla excepcōe nulla potestatis diminuicōne ē vicarius īstitutus. Si ergo non negatis xpristū de vestris tēporalibꝫ statuere posse qui domin9 ē celi et terre nō potestis sine rubore eandem potestatem xpristi pleno vicario denegare Miles Audiui a viris sanctis ac deuotissimis duo tempra in xpristo distingui: alterꝫ hūilitatis et alterꝫ potestatis Hūilitatis. vsqꝫ suā passionē potestatis. post suam resurrectionem qn̄ ipse dixit. data est m̄ oīs potestas in celo et in terra mathei vltimo Petrus autem constitutus est xpristi vicari9 pro statu humilitatis non pro statu glorie et maiestatis non enim factus est xpristi vicari9 ad ea que xpristus nunc agit in gloria. ſʒ ad ea imitanda que xpristus egit humilis in terra quia illa nobis necessaria sūt. Illam ergo potestatem suo vicario commisit quam homo mortalis exercuit. non illam quam glorificat9 accepit. Et vt ista per scripturas quas inducitis ostendamus de eis dē scripturis vobꝫ testimonium pferem9. Ipse enim xpristus dixit pilato regnum meum non est de hoc mundo et ꝗ non venit ministrari sed ministrare. luce ij

Hoc testimoniũ adeo manifestũ est vt hoīem resistentē possit ꝯfundere ⁊ ceruicē quamcũqꝫ duram obterere Et hoc sic dixit ihesu quidã de turba. magist dic fratri meo vt diuidat me cum hereditatē. At ille dixit ei. O homo quis me constituit iudicem et diuisorem super vos Luce xij. Auditis ergo apte cristũ in tempoꝛ libꝫ nec iudicē nec diuisorem constitutum er go in statu illo suscepte dispensacionis nec tē poꝛale regnum habuit nec eciã affectauit ym mo cum illi multiplicatis panibus comederēt fugit et in cõmissione petro facta non claues regni terrarum sed claues regni celorum tra didit. Et hebreorum põtifices constat regibꝫ fuisse subditos et a regibus quod procul a vo bis absit fuisse depositos Et vt scias cristi vicarium spirituale regnum nõ ad tempoꝛale seu dominium assumptum accipe ab ipso pau lo nec minus clarũ testimoniũ Dicit enim sic Omnis pontifex ex hominibus assũptus pro hominibus cõstituitur in hijs que ad deũ sunt nõ ad gubernandũ terrenũ dominiũ ꝫ vt offe rat dona et sacrificia ꝓ peccatis. Vides ergo ꝙ preficitur pontifex in hijs que sũt ad deum cũ paulꝰ thimotheo scribat nemo militãs deo secularibꝫ negocijs se iplicet. Patet ergo cris

tum regnum temporale non exercuisse nec petro commisisse Nã et petrus dicit actuum sexto capitulo. Non est equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mense idest temporalib9 dispensandis. Et quamq̄ possint aliqua temporalia per ipsos pontifices dispensari satis tamen patet q̄ non debeant in terrenis regnis et prīcipatibus gubernandis. que totum sibi vendicant occupari. Vnde auctoritates quas induxistis superi9 domine clerice scilicet postula a me ꝛc̄. et q̄ ipse est rex regum ꝛc̄ non ad statum primum pertinet sed ad secundum In quo primo statu sic patuit q̄ xp̄istus nullam potestatem temporalē exercuit ymmo a se penitus abdicauit et in hijs solum et nō in alijs que ad dispensacionem nostre salutis exercuit petrum sibi vicarium destinauit. quem nec militem fecit nec coronauit in regem ꝫ ī sacerdotem et episcopū ordinauit. Q8 si vultis adhuc cōtendere cristi vicariū eam ptātem ī tēporalibꝫ habere quam xp̄us habebat in celis. non quam xp̄us exercebat ī terris Forsan ista pertinacia non erit in fine vobis graciosa quod vobis patebit sic Constat enī cuilibꝫ fideli de deo sapiēti q̄ si preciperet deus pecuniā suā agrū suū ā vineā alteri cuilibet dare sine caucione

nulla petita racione nulla expressa cognicōne statim deberet obedire. Si ergo cōtenditis papam eandem potestatē habere. ergo concedere necesse est q̄ omnia vestra bona et nostra potestis sine cause cognicōne cui volueritis nepotulo vel consanguineo dare. tollere principatus et regna et eis dare p̄ vestre libito volūtatis. sed q̄ absurda sunt ista vos videte. et vtrum placerent si vobis hec fierent respondete. Qz si a tāta absurditate recedere per viuam racionem cogimini et papa cogetur resilire. Tenendū est igitur q̄ non accepit in temporalibus tantā potestatē ipse cristi vicarius sed eam solā quā cristus in sua humilitate exercuit et ostendit

Clericus. Negatis o miles ecclesiā cognoscere de peccato. Miles. Hoc absit. Nam q̄ hoc negauerit et penitēciam et confessionē abnegabit Clericus. Si quid iniuste agitur peccatum est. et qui habet cognoscere de peccato cognoscet de iusto et iniusto. Cū ergo iustum et iniustum in negocijs rerum tēporaliū fit. cōsequens eciam est vt de causis temporalibus debeat iudicare Miles. Argumentum istud cornutū est cuius vanitas et infirmitas per argumentum simile repellendum est In suspendendis latronibus alijsqz dampnandis habetur

iustũ ⁊ iniustũ ⁊ pcm̃ etiã Ergo etiã ratõe pec cati dꝫ ꝑpa d sãgne iudicare ꝫ plumeũ ẽ argu mentũ ideo leui ratõe sufflatũ. Nũc r̃stat nob ostendere quomõ vestra cogniõ dñe clerice cir ca iustum ⁊ iniustum secundum leges hũanas que de talibꝫ sanxerũt sit de temporalibus iu dicandis. Sed secundum quas et sub quibus personis subiectis omnibꝫ est videndum: Ma nifestum est ergo illum debere secũdum leges iudicare et secundum easdem de iusto et iniusto cognoscere cuius est leges condere ⁊ habere in terpretari exponere et custodire facere et gra uare ⁊ mollire cum videbit̃ expedire. Si ergo vos in iudicio temporalium simul vultis cum illo ɔtẽdere aut concurrere cognoscẽdo de iusto ⁊ iniusto iam contra scripturam vestram aratis cum boue ⁊ asino et cum principe dicente. Hoc est iustum. pontifex dicet hoc ẽ iniustum Fiet quod dicet abacuk propheta. In precipicium factum est iudicium cõtradicente potẽciore ꝓp ter hoc lacerata est lex. et non peruenit vsqꝫ ad finẽ iudicij q̃a vere nõ erit hoc iusticiã ⁊ iu diciũ facere i terra ꝫ iusticiã ⁊ iudiciũ i terra di lacerãre Et ego ondã vobis scdm paulũ viã viã cogñõ dez icipe ꝑncipes suo iure d iusto ⁊ iniu sto cognoscẽt et ciꝰ fratrẽ vnusq̃sqꝫ sicut tenet̃

attendet et ei obediet sicut precipit deut. xvij
Si quis autem tumente supbia non obedierit
eius imperio nec princeps cuius fuit officiū
iudicandi habet potestatem resistendi vel coer
cendi tunc incipit vestra cognicio quia tunc ac
cedere debet vestra monicio dicente apostolo
paulo ad titū iij c. Admone illos principibus
et potestatibus subiectos esse et subditos. et
ad romanos xiij c. Omnis anima ptātib; sub
limiorib; sit subiecta. Ubi eciā maleficia ⁊ sce
lera manifesta sunt veluti prede rapine et simi
lia nec est qui velit aut possit corrigere. Non
enim nego vos in hijs casibus debere vel posse
vestram potenciam exercere. sed non de iusto
vel iniusto quia de hoc non habetis cognosce
re aut manum ad hoc apponere. Et cum mani
festum fuerit atq; per sentēciā iuris aut euidē
ciam sceleris que nulla egent cognicione tunc
poterit ad vos ista materia et forma de quib9
dictū est pertinere alias si ꝓpter peccati colli
genciam vultis de prenotatis casibus cognos
cere non restat nisi fores principū claudere le
ges silere et decreta principū ⁊ vestra sola reso
nare Artare vos volo et vrgere vna questiōe
vtrū sit vestrū de causa matrimonij cognoscē
et ego vado padue ꝓ quadā hereditate quam

peto nomine vxoris mee que habet in ea suc
cedere Videtis ꝙ racōne matrimonij michil cō
petit petere illā hereditatem. Nūquid prop
ter matrimonij colligānciā de quo habetis cog
noscere debeo coram vobis de hereditate litiga
re Robertus de flandria pro vxore sua petēs
ducatum burgūdie nomine dotis debuit ne co
ram rege vel episcopo litigare. ymmo plane di
co vobis omnibus clēricis inhibendo ne cognicō
nem de dote contra deum et iusticiam vsurpe
tis cum promissio dotis mere et vere sit paccō
temporalis ⁊ sepe firmari possit regalibus in
strumentis. Et quia vobis vsurpatis aliena e
uenit vobis illud vero dei iudicio q̃ in eo nich
il multum pacietur Patet ergo ꝙ sit vanum
et friuolum ꝙ ex tali vicinitate velitis vobis
fingere colligānciam in cognicione causarum
Q̃uis ad hec omnia vnum solum debet vobis
sufficē quod supra memorauim⁹ de euāgelio
luce dicēte domīo ihesu. O homo quis me con
stituit iudicem et diuisorem inter vos Osten
dit enī manifeste ꝙ secūdū eā ptātem quā hō
mortalis exercuit nō ptinebat ad eū de here
ditate iudicare. Cleric⁹. nōne debēt tēporalia
spūalibꝫ deseruire. ergo tēporlia debent eē sub
iecta spūalibꝫ ⁊ spūal ptās tēpalē dꝫ rēgē ptātē

Miles Vere debent spiritualib; tēporalia de
seruire suo casu quia tenētur di cultorib; neces
saria ministrare. Nam hoc omnis gens q̄si in
natū habuit et habet instinctū. et hoc naturali
iure decreuit natura naturans vt ministrātib9
creatori seu diuina celebrantib; necessaria mi
nistrentur et honoris debita et vite necessaria
prebeantur. Quod etiā phariseis in lege quā
dn̄s moysi tradidit ꝛ sacerdotib; abundanter
et caute ꝓuidit. nō dominiū tamen aut regnū
tēporale cōmisit. Et apostolus ad corinthios
Si spūalia vobis seminauim9 nō est magnū
si carnalia vestra metam9. Sed si vultis scire
quale dominiū prebeat ministris accipite per
ordinem verba cristi ꝛ eius apostoli pauli
Dicit enī crist9 discipulis suis ad predicand
missis. Dignus est enī operarius mercede sua
Et paulus de se et ceteris apostolis ait Quis
militat suis stipēdijs vnq̄ꝫ. quasi diceret nul
lus. Et scriptū est ī lege moysi. non alligabis
os boui trituranti Ecce quib; vos operant xp̄c
et paulus eius apostolus. Vtiq; operarijs ꝛ sti
pendiarijs. Numquid operarij et stipendiarij
sunt rerū domini. Videtis ꝙ temporalia conce
dūtur vobis non ad dominiū sed ad vite subsi
dium et ad spiritualis ministerij sumptū. Et

ex lege moysi cõpatamini boui ĩturanti cui sa
tis est accipere pabulum q̄mq̄ȝ ipse suo labore
impleat horreum Et q̄ dicitis spiritualem po
testatem regere temporalem potestatem iam
vobis est per apostulum paulum superius re
ponsum ibi q̄ omnis pontifex ex hominibus
assumptus pro hominibus cõstituitur in hijs
que sunt ad deum vt offerat dona et sacrificia
pro peccatis et in hijs habent nos regere vide
licet que sunt ad deum. sed ad ecclesiam non
pertinet in hijs que foris sunt aliquid iudicã
dum q̄ si adhuc contenditis summum pontifi
cem superiorem esse per omnia in derisiones
mirabiles incidetis. Si enim cũ creatur papa
creatus sit dominꝰ omniũ simili racione crea
re episcopum. Erit creare illius patrie dominũ
et sacerdos meus erit dominus castri mei ⁊ do
minus meus quia sicut potestas p̄pe est in to
to ita potestas istorũ est ĩ illa parte cui preest
ergo cessandum ẽ ab hac stulticia que ab om
nibus irridetur et tantis scripturarum elemẽ
tis ac racionibus confirmatur. Nam in vete
ri lege dicimus non sacerdotes a regibus. sed
reges et principes a sacerdotibus et prophe
tis adorari ⁊ eos ad se vocari et que placebãt
regibus imperari. Et in hijs que interdum

exhauerant publica dispensacione temporaliũ increpari vt tercio regũ p̃mo et q̃rto capitulis

Clericus. Miror q̄ dicitis super dispensaci one t̃poralium regem arguisse pontificem

Miles Vos excitatis canem dormientem et cogitis me loquí de hijs que ante non cogitauí

Clericus. Excitetur canis ⁊ latret. Miles Quoniam vti nescitis vtilitate et paciencia principum timeo q̄ post iustum latratum sencietis et morsum Clericus. Quid interest regum et principum super dispensacione temporalium nostrorũ. ipsi sua habeant ⁊ nostra nobis dimittant. Miles. Nostra multum interest per omnem modum. Numquid non interest nr̃a circa salutẽ animaꝝ nr̃aꝝ super omnia cogitare Numquid nõ interest nostra pro parentibus mortuis debita prosequi obsequia et eciam obsequia postulare. ⁊ nonne vobis a parentibꝰ nostris ad hoc sũt nostra temporalia data ⁊ copiose ministrata vt ĩ cultu diuino totaliter expendantur. sed certe nichil facitis inde sed omnia vestris necessitatibus applicatis que per elemosinas et opera caritatis ĩ visceribus pauperum claudere deberetis. Nonne ẽ necesse q̄ per huiusmodi sãctissima opa mortui iuuarentur ⁊ saluarentur viui. Nõne cum

ea ad propria expenditis supflueqz consumi
tis et ea contra intencionem danciū et eciam
quodammodo accipiencium dispergitis male
vtendo. viuos et mortuos leditis et viuis et
mortuis dampnabiliter derogatis. Nonne ei
qui non vult militare auferetur stipendium
Et certe vasallus non implens seruicium me
rito perdit et feodum. Et vt vobis ponam su
per hac questione silencium. et qꝫ super hoc
nostrum sit delere et remedium apponere acci
pite fortissimum et apertissimum capitulum
scripture sancte secūdo paralipomenō decimo
quarto capitulo Legit̄ enim de rege ioas. fe
citqz quod bonum est coram domino et cunctis
diebꝫ ioiade sacerdotis ⁊ de eodem rͤge legitur
quarto regū duodecimo capitulo Vocauit rex
ioas ioiadē pontificē et sacerdotes dicens eis
quare sartatecta nō īstauratis templi. Nolite
ergo pecuniā recipe a populo amplius iuxta
ordinacionem vestram sed ad instauracionē po
puli reddite eam. prohibitiqz sunt sacͣdotes
accipēͤ pecuniam vltra a populo Vides ergo
quod laudatur rex ioas a domino qui curam
accepit vt oblaciones iuxta ītencionem dan
cium expenderentur in cultum diuinum hoc
est ad instauracionem templi.

Laudat enim regem ioas deus. vt ostenderet
q᷑ non delinqueret quia non cupiditate sed pi
etate non ambicione sed religione id faceret.
Ad tollendā suspicionē rex testem volebat ha
bere ipsū pontificem vt sequit᷑ Cumq; videret
nimiam pecuniam ī gazophilacio ascendebat
scriba regis et pontifex effundebantq; et nu
merabāt pecuniā q̄ inueniebat᷑ in domo domi
ni et dabāt eam iuxta numerum atq; mensu
ram in manus eorum qui preerant commenta
rijs domus domini. Ecce laudata est regis re
ligio q̄ curā gessit vt bona illi⁹ veteris ecclesie
saluarentur sollicite et expenderentur rligiose
Scio q᷑ durum sit vobis hoc audire. cum ta
men nichil refero nisi verba scripture Dictum
enim vobis est superius q᷑ hec accepistis om
nia ad vite subsidium et ad scē milicie stipen
dium ad victum habendum et vestitum quib⁹
duobus dicit apostolus se esse contentum. et
q̄cquid supest in pios vsus pauperum et mise
rias egrotancium expendere debetis Quod si
non feceritis multum nostra interest de eis cu
ram habere ne animas mortuorum salutēq;
viuorū defraudetis Clericus. Rex iste ioas
bona sibi nō tulit sed in vsus ecclesiasticos ex
pendit. vos autē hodie bona nostra tollitis q̄

non in religiosos vsus . ſ; militares tumultus et bellicosos classes expēditis Unde exemplū quod induxistis vrīs operibus aduersatur. et vestrā violenciā solū colorat. Miles. Sem per ī malū vrm cōtra stimulū regū calcitratis Est ne hoc vobis molestū ꝙ de bonis ecclesie secū tollūt nepotuli vestri ⁊ cōsanguinei alieqꝫ ꝑsone interdū īhoneste. Sed vobis est oīno ī tolerabile ⁊ molestum ꝙ rex mansuete petit a vobis et ꝓ gracia accipit ꝓ vestra salute et de fensione ecclesie ⁊ bonoꝝ vestrorū. Clericus Me miserū pellemqꝫ meam tollitis cum carni bus et hoc appellatis salutē Miles Nō per strepite ſ; paciēter audite. considerate vicinos vestros suis egere et ad vestrā respicere. Si de ficeret regis potestas qualis essꝫ reges vestra Nonne nobiles egeni et ꝓdigi si ↄsūpsissent sua cōuerterētur ad vestra. ergo regia manus vester murus ē. pax regis pax vestra. salus re gis salus vestra. Que si deest aut forsan esset subtracta vel peccatis vestris exigentibꝰ a vo bis discederet et vicinis supra bona vestra cras santibꝫ nūc exigētibꝫ nūc minātibꝫ atqꝫ vas tātibꝫ bona vrā ↄgeremī oībus seruire. Si ve litis prorsꝰ bona vrā pire quanta velitis tunc redimere quod manus regia rediret sicut ꝑus

Videtis ergo cum pauca regi traditis quomõ
salutem vestrã redimit quando omnia bona ves
tra deperdenda saluat. Sed sicut vos semper
fuistis beneficijs ingrati sic estis nunc ĩ vestris
profectibus querulosi. Qz si manus hostilis
rege cadente regnum inuaderet nonne omnes
predis et rapinis interiretis et ferocitatẽ bar
baricam quam vobis ĩplacabilem sentiretis re
lictis sedibus territi ꝛ attoniti fugeretis ꝛ to
tũ perderetis qui modo sup minimis doletis
Q ͦd si reges ꝛ principes suis stipendijs suisqz
periculis tenentur vos defẽdere seqz morti ꝓ vo
bis gratis exponere. et vos sub vmbra quiesce
re comedere splendide iocunde bibere super lec
tos ornatos quiescere quiete dormire et in stra
mẽtis mollibz lasciuire. Ergo ꝛ vos vere estis
soli domini. reges vero et principes vestri fui
Et alij pro vobis et res et ꝑsonas offerũt mor
ti. Si datur ꝑsonis ecclesiasticis requies non
est magnũ si pro personis seruent opes Hoc
dicitis esse durũ sed non quiescitis donec mo
re solito cõuicti fueritis ac eciam confutati di
uinis quibus non potestis obuiare scripturis
Nam de ioas rege supius memorato scribitur
q̃rto regũ xij et ij palipomenon xxiiij c. Quã
obrem tulit ioas rex iuda omĩa sanctificata q̃

consecrauerant Josephat et aaron et mosa pa
ter eius rex iuda et que obtulerat et vniuersū
argentum quod inuenire potuit in thesauro
templi domini et palacio regis misitq; azaeli
regi sirie et recessit a iherusalem Ecce aperte
q̄ pro redempcione populi accepit ea que con
secrata erant in templo domini. non tamen pe
percit regis palacio. quando tulit ista de tem
plo. Et eodē modo quarto regum decimo octa
uo capitulo legit̄ sic de ezechia rege sācto. In
tempore illo cōfregit ezechias valuas templi
domini et laminas auri quas ipse affixerat et
dedit regi assiriorū. Qd si dicas q̄ Ezechias
egit male rn̄deo sic habet̄ ī palipomenō xxxij
Ezechias nō reprehendit̄ ī oībus operibus su
is preterquam in legacione principum babilo
nis Quis ergo dampnabit quem in omnibus
scriptura laudauit. Si erratis non intelligen
tes scripturarum veritatē quid ergo contra re
ges et principes contenditis. Legitur em̄ ma
thei quinto capitulo Non propter locum gen
tem sed propter gentem locum dominus pree
legit Non est ergo parcendum ecclesie mate
riali vbi discrimen imminet genti xpristiane
quod sanctus ezechiel et iosephus intellexit ꝛ
fidelit̄ adimpleuit Si em̄ bona vr̄a sūt ecclesie et

et populus in ecclesia est quanto iustius sub
stancia i ea vbi salus populi pendet expenden
da est. Unde dominus mathei xij c. Dico vob
q templo maior est hic. nec dubium est quin
templum spirituale quod est homo dignius sit
materiali et teplo lapideo Intelligat ergo rex
pius et prudens i hijs verbis domini dei volu
tate nec vlteri9 querat auctoritatem. Nec est
parcendu materiali templo nec hijs que dedi
cata sunt teplo vt salus reddat et pax pericli
tanti populo cristiano. Nec est blandiendum
ecclesiaru superfluitati ymmo succurrendum
tante gentis necessitati. sed quia rex ea que si
bi licuit iure diuino vult facere cum beneplaci
to vestro non veremini exasperare regem in ma
suetudine vobiscum agente et solita beniuolen
cia vos regentem. Cauete a verbis salomonis
quia ira regis nuncius est mortis. Clericus.
Si possut reuocari que semel deo sut donata
ergo irritari possunt omnia vota. Miles.
Hoc non est que deo data sut reuocare sed illis
vsibus quibus fuerut data applicare Que eni
sunt do data eo ipso sunt pijs vsibus dedicata
Quid enim poterit sanctius esse qm cristiani
populi salus et quid preciosius domino q hos
tes raptores et interfectores arcere a populo

cristiano et quam pacem subiectis et fidelibꝫ
emere Cum ergo in hijs bona ecclesie expēdūt
tur vere vsibus quibus fuerant dedicata redd ū
tur Clericus. Si ad scripturas sacras recur
ritis quare libertates nostras infringitis quas
libertates cōstat nos ex ipsis traxisse scriptu
ris. dominus enim interrogat petrū. mathei
decimo septimo. Reges terre a q̄bꝫ accipiūt
tributum. a suis an ab alienis. At ille dixit
Ab alienis. Dixit illi ihesus. Ergo liberi sunt
filij. Vt autem non scandalizemus eos. Vade
ad mare et mitte hamum et illum piscem q̄ p̄
mus ascendit tolle. et aperto ore inuenies sta
terem. sume illum et da pro me et te Vides o
miles ꝙ clerici xpristi seruicio mancipati om
nino sunt liberi. Miles. Si euangelium be
ne respicitur. a xpristo solo census siue didrag
ma petebatur. ideo pro xpristo dari videtur
ista r̄sponsio ipse enim ē fili⁹ dei. filius regis
magi. Et sicut filius regis maior est preside
sic filius dei maior est et maior erit cesare ⁊ sic
illa respōsio proprie videtur esse pro xpristo
Attamen quia illi qui principaliter ministrāt
regi nullatenus ad publica onera sunt trahen
di cōcedim⁹ ꝙ clerici ī suis personis sūt liberi
Dico ꝙ nō de coniugati vita et conu̇sacōne laici

quia non ad honorem dei sed in fraudem domini sunt
sicut patet ad oculum non tonsurati sed clerici
cristum sequentes vt petrus et sacris altaribus
mancipati concedimus inquantum plane de hijs
qui liberi sunt non dico clare per euangelium
sed quia euangelio et eorum officio videbatur
consonum indultum est eis hoc priuilegium prin
cipum. Nam ab origine ecclesie dixit paulus
ad romanos xiij. Omnis anima potestatibus
sublimioribus subdita sit. et post. Non solum prop
ter iram sed propter consicenciam. et post ibidem
dicitur. Reddite omnibus debita. cui tributum tri
butum cui vectigal vectigal Videtis ergo quod omnis
anima erit subdita et vectigalis et tributaria
Sed vt dixi nunc estis in personis liberi quia of
ficio cristi mancipati numquid per hoc et eadem
libertate gaudebunt et agri. Si enim ecclesia
emerit censualem agrum numquid cui soluen
dus erat census perdet eum. Clericus. Non de
censibus sed de exactionibus sermo est. Miles
Sicut ego super certos agros habeo certum censum
sic imperator super orbem terrarum pro defensi
one reipublice cum oportunum fuerit pro arbi
trio voluntatis potest leuare tributum. Clara
enim racione concedit vt res publica rei publice
sumptibus defendatur. et quecumque pars gaude

at ista defensione equissimum est vt cum alijs ponāt humerū sub onere. Si ergo nrin9 iuste possessiōes subdite sūt ad onus publicū qn̄tū ad annuum censum ad quemcumqz transiunt semper erunt sub onere hoc vbi necessitas fuerit reipublice Sicut cum alijs idigent semp defensione. Q8 si dicitis q8 cōtra hoc prescripsistis longa vsi libertate. respōdemus vobis q̄ quanto benignitate principum fuerit libertas vestra longior tanto vbi maior apparet necessitas et debet esse volūtas promcior ad subueniendum. Nam et irridet scriptura vestram prescripcionem cum a salomone vsqz ad ioas. et a ioas vsqz ad ezechielem nō legitur esse factū quod tamen Ezechiel perfecit. Nam et multe ciuitates priuilegijs et cōsuetudine ab exaccōnib9 libere pacienter soluerunt et soluunt hodie quod placuit principi pro defensiōe regni vel coītatib9 vel persōis. Et si deus vt dicitur propter ingratitudinem reuocat peccatorum remissionem videatis ne propter vestrā rebellionem non mereamini. Non minus sed eciam plus onerari et tandem facultate simul et p̄tāte denudari Clericus. Nūqd p reges tollēde sūt grē nob p leges cōcesse ꝛ p btōꝝ pn̄cipū p̄uilegia scē ecclesie cōcessa Miles. fateor ꝛ verꝫ est

amplissima vobis priuilegia per bonos ponti
fices indulta. Scire vero debetis quod quicquid
rectores reipublice faciūt ad vtilitatē reipub
lice intendunt et ad eam habentes oculū iuxta
illam regulam. Cuncta disponunt in tantum quod
salutē reipublice saluti proprie quod est in prin
cipe gloriosissimū anteponūt exemplo dauid
secundo regū. Vnde constat et testimonio et rec
ta racione eos concedere quatenus possit in pos
terū reipublice derogare. Vnde plane colligitur
in omnibus priuilegiis hoc exceptum scilicet
vt nisi priuilegiū indultum videatur in posterū
reipublice nociturum vel pro ardua necessita
te vel vtilitate reipublice manifesta mutandū
Igitur non est dubium quin pro regni necessi
tatibus gracias vobis indultas legibusque sanx
itas possunt altissimi principes cōsulacioni sus
pendere ratione et secundum exigēciā tēporis
vt inuenimus per salomonem sapientissimū
in pena furti aliquid lege diuina mutatū Cle
ricus. Imperatores sanxerunt ista non reges et
ideo per bonos imperatores o miles nūc erit le
gum gubernacula moderari Miles. Hoc res
ponsum est blasphemie. Et quoniā vt videtur
aut originem ignoratis regni aut quod videtur
verius illius altitudini inuidetis si karoli mag

ni registrū inspiciatis et historias pbatissias reuoluatis. Inuenietis q regnum francie dignissima condicione imperij porcio est pari diuisione ab eo discreta et eq̄li dignitate et auctoritate quingentis annis circiter insignita quicquid ergo priuilegij et dignitatis tenet imperij nomen ī parte vna. hoc regnum francie in alia Cum enī fraterna diuisione francoꝝ regnū a reliqua parte discessit īperij quicq̄d in parte decedente et penitus ab imperio existente imperiū ipsum quondam obtinuit aut ibidem iure altitudinis aut potestatis exiuit hoc principi seu francorum regi in eadem plenitudine cessit. Et ideo sicut omnia que infra terminos imperij sunt subiecta esse noscunt imperio sic que īfra terminos regni regno. Et sicut imperator supra totum imperiū suum habet leges condere addere eis aut demere sic et Rex francie. Aut omnino leges imperatorias repellere. aut quamlibet placuerit permutare aut illis a toto regno suo prescriptis Et abolitis nouas si placuerit promulgare Alioquī si aliq̄d noui vt sepe accidit visum fuerit statuendum. Si rex non posset hoc quī est summus Tunc nullus poterit quia vltra eum non est superior vllus.

et ideo domine clerice liguam vestram coercete
et agnoscite regem legibus cōsuetudinib9 et
priuilegijs vestris ꝛ libertatibꝫ datis regia pͦ
testate preesse posse addere posse minuē quā
libet equitate et racione consultis aut cum suis
proceribus sicut visum fuerit tēperate. et ideo
si aliquid pro salute regni tuenda videritis is
tis tēporibꝫ īmutari acceptate et patiēter hoc
ferte paulo apostulo hoc vos docēte ad roma
nos xiiij. qui potestati resistit diuine volunta
ti resistit ne qui contra stimulum calcitrent in
iuste semel puncti iterum se pungant. Obedite
prepositis vestris ꝛ subiacete eis. ad hebreos
in fine Dauid autē sub anathar principe sacer
dotum tēpore necessitatis panes ꝓposicionis
qui solis sacerdotibus parati erant et nullis a
lijs licebat comedē eos comedit ꝛ alijs dedit
comedendos qui secum erant. ꝛ mathei xi. sab
batū ꝓpter hominem non homo ꝓpter sabba
tum factum est. Itaqꝫ dominus est filius homi
nis eciā sabbati. Et deutronomij xxxiij c. In
manu tua magnitudo et imperiū. et ibidē. Et
adorauerunt dominum deū regem. Itē ibidem
Et vnxerūt secundo salomonem filium dauid
vnxerunt autē eum domino in principem. Se
quitē. et sadoch in pontificem. vt palipomenō

vicesimo primo capitulo. Nec quisq̃ intret ĩ
domum domini nisi sacerdotes et qui ministra
bant de leuitis tãtummõ ingrediantur q̃ sãc
tificati sunt. et totum reliquum vulgus custo
dias domini obseruent. Leuite autem circum
dent regem habentes cingula Et si quis aliꝰ
ingressus fuerit templum domini ĩterficiatur
sintq; cũ rege itrãte ⁊ ĩgrediente Vnxitq;
cum ioada pontifex ibiq;.

Et sic est finis laus cristo nescia finis

Compendiũ de vita anticristi incipit feliciter

Circa statũ ⁊ psecutionem anticristi
notandi sũt quinqꝫ. pmo ortus anti
cristi. scdo pgressus. tercio cultus.
quarto oflictus. quinto obitus. Cir
ca ortũ anticristi nota quatuor. Primo de qua
pgenie nascetur quia de tribu dan vt genesis
vltimo. Fiat dan sicut coluber in via. et ideo ĩ
apocalipsi dan nõ scribitur ĩ catalogo sancto
rũ in detestationem ãticristi. Scdo nota quo
modo nascetur quia de fornicatrice non de vir
gine vt ij ad thessalonicẽses ij. Nisi discessio
pmũ venerit et reuelatus fuerit homo peccati
id est in peccato conceptus. Tercio nota quõ
concipietur in vtero quia opatione dyabolica
sicut dicit augustinꝰ. spiritus malignus descẽ
det in vterum matris ⁊ ex virtute diuina ofo
uebitur ⁊ implebitur anticristus. ij ad thessa
lonĩ ij. cuius aduentus erit scdm opacõnem sa
thane. glosa. nõ tamen sine consensu liberi ar
bitrij. quia incipiet esse malus ex vtero mrĩs
iuxta illud ysaie xlviij. transgressorem ex vte
ro vocaui te Quarto nota vbi nascetur quia in
babilone. Apocalipsis xviij c. Babilõ magnã
mater fornicacionũ. et sequitur de anticristo
Vidi mulierem ebriã de sanguine martirũ et

sanctorum xpristi ihesu. Quinto circa proces
sum antixpristi nota quatuor. Primo vbi nu
trietur quia in illis duabus ciuitatibus corozam
et bethsayda Vnde illud super isto verbo euā
gelij ve tibi bethsayda ve tibi corozam dicit au
gustinus. Ideo imprecatur et īproperat eis do
minus dicens. quia in eis conuersaturus est
filius pdicionis. Secundo. Nota a quibus
nutrietur quia a spiritibus maligis qui prop
ter incantaciões suas cõtinue ei famulabuntur
et assistent cõcomites īdiuisi. apocalipsis xvij
Vidi de ore bestie id est antixpristi propter in
cantacões quas de ore emittet exisse tres spi
ritus īmūdos Tercio. Nota a q̄bus recipiet
Primo quia a iudeis vt dicebat eis dñs. iohis
quito ī fine Ego veni ī noīe pr̄is mei et non re
cepistis me cū autē alius veniet ī noīe suo illū
recipietis. Quarto. Nota ī q̄ etate incipiet
hec oīa q̄a ecclesiastici q̄rto. Vidi cūnctos
viuētes q̄ ambulāt sub sole cū adolescēte scđo
id ē ātixpō. nā p̄mus adolescēs salutis fuit cris
tus. Circa cultū eius nota iiij. p q̄ attrahet ad se
diūsos cultus. Primo eni vt attrahat ad se iude
os dicet se messiā p̄missū ī lege vez deū et vez
hoīez et reedificabit tēplū sal. o. ij thes. ij. q̄ ad
ūsat̄ et extollit̄ sup oē q̄d di. deus ficte. s. ab yd

aut quod colitur scilicet in veritate a fidelibus
Secundo vt attrahat ad se gētiles ydolatras
faciet simulachrū ꝛ statuam per incantacionē
ꝛ in eam mittet spiritum malignum ad dand
responsa et vocabit eum deum maon· Daniel
xi· Deum patrū suoꝝ non reputabit deum· de
um autem maon in loco suo venerabitur Hanc
statuam faciet adorari· Apocalipsis xi· Faciet
vt quicūq; non adorauerit imaginem bestie oc
cidatur· Tercio vt attrahat ad se cristianos
dicet se cristum venisse ad iudicium sic ꝓmis
sum in euangelio ꝛ ostendet se mortuum ꝛ ter
cia die resurget iuxta illud· vnum de capitibꝫ
eius quasi occisum in morte et plaga mortis
eius curata est et admirata est vniuersa terra
Quarto vt attrahat ad se omnem hominem
magnum et paruū ꝛ ponet caracterem in fron
te et manu dextera vniuscuiusq; vt distinguan
tur ab alienis et nemo poterit emere vel ven
dere nisi habuerit signum suū· Apocalipsis xiij
Faciet omēs pusillos ꝛ magnos habere carac
terem in manu dextera· et ne posset emere vel
vendere ꝛc̄ Circa conflictum anticristi nota
ꝙ pugnabit cōtra duo genera hominū scilicet
nobilium et ignobilium seu maioꝝ et minorū
Maiores autē distinguēt secundū tres gradꝰ

scilicet clericos·milites·et mercatores Cleri
cos ꝛ litteratos expugnabit ꝛ attrahet per ra
ciones naturales· erit enim valde instructus
in scripturis philozophoꝝ·danielis sexto Cõ
surget rex impudens facie et intelliget propo
siciones scilicet naturales ꝛ supra quam credi
posſ; vniuersa vastabat milites expugnabit
per distribucionem terrarum et dignitatũ·da
nielis vndecimo·Multiplicabit gloriam et da
bit eis potestatem ĩ multis ꝛ terram diuidet
gratuito mercatores expugnabit per argentũ
et aurum·danielis octauo In copia rerum oc
cidet plurimos et eiusdem vndecimo·domina
bitur thesauris argẽti ꝛ auri ꝛ cetera·Demo
nes enim reuelabunt ei omnes thesauros oc
cultos sub terra in sepulchris antiquis q̊s an
tiqui abscondebant quãdo moriebantur sperã
tes se redituros post longum temp⁹ ad eosdẽ
quos posuerunt quidam erronei philozophi
ꝛ ideo dicit͛·Job vicesimo ꝑmo·Ad sepulchꝛ
ducetur scilicet anticristus et in ꝯgerie mortu
orum euigilabit Et eiusdem xli·Sternet sibi
aurũ q̄si lutũ Populũ minorẽ distiguet tripli
cit͛ scilic; ĩ siplices q̊s attrah; ꝑ falsos ꝓphas
ĩ tuidos q̊s attrah; ꝑ tirãnos ꝛ ꝑfectos ĩ peitẽ
tes q̊s attrah; ꝑ falsa miracl͛a nã sic di·ĩ apo

Faciet signa ita vt ignem faciat descendere q̃
ad falsam apparenciam · ⁊ ideo dicitur mathei
xxiiij · Surgent pseudo cristi ⁊ pseudo ꝓphete
ad decipiendum simplices ⁊ tradent eos in tri
bulacionem magnã et occident ad cogendum
pauidos et dabunt signa magna vt in errorẽ
deducãtur si fieri potest eciã electi ad commo
uendũ penitentes ⁊ perfectos · Circa obitũ
anticristi nota quatuor · Primo tempus · quia
postq̄ ꝑdicauit tribus annis cũ dimidio · da
nielis xij · Dixit daniel ãgelo Vsqꝫquo finis
horũ mirabilium · Respõdit angelus · quia p
tempus ⁊ tempora et dimidiũ tẽporis scilicet
per tres annos ⁊ dimidiũ · Hebreꝰ enim tem
poris nomine accipit vnum annum ⁊ per tẽpa
accipit duos annos ⁊ p dimidium tẽporis ac
cipit dimidium annũ · Secundo notanda ẽ p
sona iterficiens que erit ipse cristꝰ · ij ad thes
sal ij · quem dominꝰ ihesus interficiet spiritu
oris sui · vel michael interficiet ministerio xp̄i
Tercio notandus locus in quo interficietur ·
quia in loco vnde ascendit cristus in celũ scili
cet in monte oliueti · danielis xi · Veniet i mł
titudine magna supple exercitus vt conterat
plurimos ⁊ figet tabernaculũ suum supra mõ
tẽ iclitum id est supra montẽ oliueti ⁊ veniet

ad summitatem eius scilicet montis oliueti et
nemo ei auxiliabitur quando scilicet occidetur
a xpisto Quarto. Notandus est modus q̄
occidetur q̄ erit triplex. Occidet̄ enim subito
Job. Subito morietur. Interficietur absq; ma
nu hominis. danielis octauo. Sine manu con
teretur. Item interficietur publice. Job. Vide̅
tibus cunctis precipitabitur De die autem
illa scilicet iudicij vel aduentus antixpisti ne
mo scit iuxta illud Marci. tridecimo. De die
autem illa &c. & mathei vicesimo octauo. Ad
uentum autem antixpisti precedent quatuor
Primo romani imperij dissensio et diuisio in
decem regna secundo ad thessalonicenses ij. Ni
si venerit discessio &c. Secundo inobediencia
ecclesiarum ab ecclesia romana Tercio ge
neralis concitacio preliorum. Mathei vicesi
mo quarto. Surget gens contra gentem & reg
num aduersus regnum. &c. Quarto. Enoch
et helie predicacio Apocalipsis. vndecimo. da
bo duobus testibus meis et prophetabunt mille
ducentis sexaginta diebus &c.

Explicit de vita antixpi

eunt

um z

ant n

me

nec

omus

O la

pliu

ud d

epa

ub ce

ams

lem

uis

ia. c

rti

o di

ab eis et dominus mecum est tamquam
bellator fortis. An. Ipsi vero
in vanum quesierunt animam
animam meam introibunt in inferiora
terre. An. Omnes inimici mei
audierunt malum meum
domine letati sunt quoniam tu fecisti.
An. Alliga domine in vinculis
nationes gentium et reges earum
in pedicis. Capitulum.
Quia circumsteterunt me et non
erat adiutor quesivi et
dominus adiuvaret et salvavit non erat
me in ... meum ... qui
dignacio tua ipsa
auxiliata est michi.
Ps. Deus. An. Consilium fe-
cerunt inimici mei dicentes
... eum ... nunc.
Prima. Ps. Deus. An. Benedicta ...
Pontifices ...
...
... pungerent

[illegible] ppleto[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tū passioni[s] [illegible]
Ps. iii. post hym[illegible] feria
Nisi tu dñe custos [illegible]
Ingressus pylatus [illegible]
Regem regis v Super[illegible]
A Factus ihs in agoni[a]
prolixius orabat: & factus est
sudor eius sicut gutte san-
guinis decurrentes in terram
Respice Oro pre[illegible]
quesumus dñe super hanc
familiam tuam: pro
qua dñs noster ihs xps
non dubitavit manibus
tradi nocentium: &
crucis subire tormentum.
Qui Ista oro debz dici
[illegible] ad complet-
orium: & ad cuius [illegible]
Feria vi in parasceve a[d]
S[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Rabbi Samuel Epist.
Tract. De Turcis
Ysidorus
Eucherius
Temesinus
Vita Christi etc